

Anton Popovič a jeho nitrianska translatologická škola

MÁRIA VALENTOVÁ

Kým bol Anton Popovič (1933 – 1984) a ako a čím prispel k vzniku slovenskej translatológie? V našej stati sa pokúšame dať odpoveď práve na týchto pár jednoduchých otázok. Na rozdiel od autorov, ktorí sa na ne pokúšali odpovedať pred nami, vychádzame pritom nielen z Popovičových bežne dostupných vedeckých prác, ale aj z časti jeho vedeckej pozostalosti, ktorá sa v archívársky nespracovanej podobe nachádza v Ústave literárnej a umeleckej komunikácie (ÚLUK) Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. ÚLUK patrí do radu pracovísk pokračujúcich v činnosti Kabinetu literárnej komunikácie (KLK), literárnovedného pracoviska, ktoré v polovici 60. rokov 20. storočia v Nitre na vtedajšej Pedagogickej fakulte (PF) Popovič spoluzakladal a ktoré v rokoch 1973 – 1984 aj sám viedol. Pred ním bol vedúcim tohto pracoviska František Miko (1920 – 2010), jeden z jeho učiteľov a blízkych spolupracovníkov.

Miko s Popovičom tvorili v slovenskej literárnej vede ojedinelú bádateľskú dvojicu, ktorá spolupracovala na teórii textu z aspektu jeho komunikácie a na teórii umeleckého prekladu. Teória textu a jeho štýlu bola Mikovou doménou, teória prekladového textu vo vzťahu k originálnemu textu zasa doménou Popovičovou. Vďaka tomu, že Popovič definoval prekladový text ako metatext, prispel aj do teórie textu, teórie literatúry a literárnej komparatistiky, z ktorej pôvodne teóriu umeleckého prekladu vyčlenil ako osobitnú autotematickú literárnovednú disciplínu.

Popovič je autorom troch knižných publikácií z teórie umeleckého prekladu: *Preklad a výraz* (1968), *Poetika umeleckého prekladu. Proces a text* (1971), *Umelecký preklad v ČSSR. Výskum, bibliografia* (1974). Kniha *Teória umeleckého prekladu. Aspekty textu a literárnej metakomunikácie* (1975), v ktorej prezentuje svoju koncepciu prekladu v najucelenejšej a najvzreitejšej podobe, je „iba“ druhým doplneným a opraveným vydaním *Poetiky umeleckého prekladu*. Terminologický slovník *Originál/preklad. Interpretačná terminológia* (1983) je zasa dielom ním vedeného viacčlenného autorského kolektívu.

Každá z týchto kníh vyvolala v čase svojho vydania pomerne veľký ohlas. Napríklad Jozef Hvišč knihu *Preklad a výraz* označil za jednu z najvýznamnejších literárnovedných prác roku 1968 a samotného Popoviča za moderného literárneho vedca:

Autor publikácie *Preklad a výraz* sa v mojich predstavách spája s typom moderného literárnovedného odborníka, ktorý sa programovo snaží integrovať v sebe čo najširší okruh literárnych (i medziliterárnych) vedeckovýskumných cieľov (zaoberá sa literatúrou slo-

venskou, českou, ruskou, poľskou, maďarskou, anglickou), realizovaných adekvátne na báze progresívnych pracovno-metodologických prístupov k literárnemu materiálu. Je ním Anton Popovič, jeden z tých, ktorí svojou všestrannou teoretickou a metodologickou pripravenosťou rozširujú obzory a možnosti súčasnej literárnej vedy, posúvajú ju do polôh empirickej analýzy so všeobecno-teoretickým dosahom (56 – 57).

V predstavách Vincenta Šabíka sa Popovič zasa spája s typom literárneho vedca, u ktorého konštitutívnu vôľu vedy povedať, aká vec je, prekrýva vôľa pestovať vedu ako štýl reči: „Ak by sme chceli charakterizovať protirečivú situáciu v slovenskej literárnej vede od polovice 60. do polovice 80. rokov, nemohli by sme obísť účinkovanie a projekty A. Popoviča [...] Jeho aktívna účasť na pohybe literárnej vedy je nepochybná a dobre ju vidno aj po odstupe rokov“, a to preto, že kládol dôraz na vedecko-teoretické základy literárnej vedy a trval na jej vedeckosti, že bol za jej scientizáciu (1993, 24). U Popoviča sa však – ako si pamätáme – prejavovala vôľa pestovať vedu aj ako špecifický životný štýl, ako odhodlanie robiť ju nielen ako povolanie, ale aj ako životné poslanie.

V tomto ohľade sa nelíšil od svojich učiteľov, ktorými boli vynikajúci českí a slovenskí vedci: slavista a komparatista Frank Wollman, ktorý ho viedol počas vedeckej aspirantúry v rokoch 1956 – 1960 v Brne, uznávaný teoretik prekladu Jirí Levý, ktorý bol jeho osobným vzorom, teoretik literatúry Mikuláš Bakoš, ktorý naňho zapôsobil svojou pregnantnou vedeckou metodológiou a vedecko-organizačným entuziazmom, či lingvista František Miko, z ktorého výrazovej koncepcie štýlu vychádzal vo svojej teórii prekladu, budujúc jej jadro na štylistickom pojme výrazového posunu. Nie náhodou sa jeho prvá knižná monografia o preklade volá *Preklad a výraz* (1968).

Slovenská teória umeleckého prekladu začala vznikáť vo chvíli, keď si viacerí literárni komparatisti namiesto otázky, ako preklad sprostredkúva kontakt medzi dvoma národnými literatúrami, začali klásť otázku, ako sa uskutočňuje prechod textu z pôvodnej jazykovej podoby do podoby v inom jazyku. Podľa J. Hvišča rozhodujúcu úlohu zohrali práce J. Levého, najmä jeho kniha *Umění překlada* (1963):

Ich význam sa prejavil predovšetkým v urýchlení autonomizačného procesu prekladateľského výskumu. Vidieť to najvýraznejšie v prácach A. Popoviča [ktorý sa dopracoval k najkompletnejšej systematike prekladateľskej teórie]. Od tohto obdobia možno v slovenskej literárnej vede diferencovať dve základné tendencie prekladateľskej bádateľskej metodiky: jedna smeruje k autonómnemu ponímaniu teórie prekladu (Kochol, Turčány, Popovič, Felix a i.), druhá k jej komparatívnej integrácii (Ďurišin, Hvišč, Panovová a i.) (1969, 110).

Okrem Levého do procesu autonomizácie slovenskej teórie prekladu zásadným spôsobom zasiahol aj Miko. Vďaka tomu, že Popovič mal k dispozícii jeho výrazovú koncepciu štýlu, mohol – pomocou sústavy výrazových kategórií tvoriacej jej jadro – vyriešiť problém spoločného základu, ktorý možno použiť pri porovnávaní štýlu prekladu so štýlom originálu. Miko o výrazovom systéme totiž predpokladá, že je spoločný pre všetky jazyky ako všeludský repertoár výrazových možností. Štylistické normy jednotlivých jazykov a štýlové štruktúry jednotlivých textov sa líšia iba v stupni a konfigurácii týchto výrazových vlastností. Systém týchto vlastností možno

preto považovať za medium comparationis, sprostredkujúci kód pri porovnávaní štýlu originálu so štýlom prekladu.

Hoci sa Miko pôvodne nechcel v „transferológii“, ako (seba)ironizujúco nazval prekladateľský výskum, vôbec osobne angažovať, nakoniec sa naň dal Popovičom naverbovať. Neodolal totiž ponuke od redakcie časopisu *Dialog* príspeť do „slovenského čísla“.

V nedatovanom liste Miko Popovičovi ako výkonnému redaktorovi tohto čísla píše:

Ak je možno výrazovú sústavu použiť v teórii prekladu, dobre by ju bolo vypracovať do detailov. Mám niekoľko ďalších, vylepšených verzií tejto sústavy, najmä pokiaľ ide o umelecký štýl (chcel by som zahrnúť do toho výskum okolo estetického kontrastu), a tak rád prijímam Vaše pozvanie do *Dialogu*, tým viac, že sa dožadujete, aby bol príspevok teoretický, čo inde spravidla nežiadajú.

Časopis *Dialog* vydávala Prekladateľská sekcia ZČSS. Slovenských prekladateľov v jeho redakčnej rade v rokoch 1965 – 1969 zastupovali J. Kot, V. Turčány a A. Popovič. Roku 1968 boli v jeho prvom čísle uverejnené príspevky viacerých slovenských autorov – štúdia F. Míka *Teória výrazu a preklad*, štúdia J. Mistríka *Posun sémantiky slova pri transportovaní textu* a prekladateľské reflexie J. Kota, J. Boora a J. Ferencíka. V tomto čísle sú však aj štúdie českých autorov K. Hausenblasa *Styl a překlad* a H. Jechovej *Problémy překládání literárních žánrů*, takže ho možno označiť nielen za číslo „slovenské“, ale aj číslo „stylistické“. Napokon Popovičovo vyčleňovanie teórie prekladu z rámca literárnej komparatistiky bolo zároveň jej začleňovaním do rámca československej stylisticky orientovanej teórie umeleckého prekladu. Podľa Popoviča sa na nej podieľali stylisti staršej generácie B. Ilek, K. Horálek, J. V. Bečka, V. Kochol i stylisti strednej generácie K. Hausenblas a F. Miko, ktorí nadväzovali na Levého predčasne uzavreté dielo. „Napokon je tu mladá a najmladšia generácia teoretikov, ktorí sa zaoberajú prekladom z komunikačného aspektu. Ich výsledky boli publikované v monotematických číslach časopisu *Slavica Slovaca*“ (Popovič 1977, 217).

Popovič bol hlavným redaktorom časopisu *Slavica Slovaca* v rokoch 1971 – 1977. Keď pri nástupe do funkcie oznamoval, že na stránkach časopisu hodlá uverejňovať aj príspevky z oblasti teórie prekladu, zároveň deklaroval, že sa pritom bude na preklad nazeráť nielen ako na integrálnu súčasť medziliterárnej komunikácie, teda nielen ako na vzťah, ale aj ako na proces a text (Popovič, 1971a, 293 – 294). Práve dvojica pojmov „proces a text“ najlepšie vystihuje komunikačno-stylistický charakter Popovičovej teórie prekladu.

S tézou, že „všetko, čo sa v preklade uskutočňuje, má dvojaký charakter: procesualný a štruktúrny“, Popovič prišiel už v knihe *Preklad a výraz*, a to v časti *Preklad ako tvorba a štruktúra* (1968, 27), v ktorej – hľadajúc odpoveď na otázku, čo je preklad s ohľadom na spôsob a výsledok prekladovej tvorby (štruktúru prekladového textu, resp. jej štýl) – buduje synchrónnu poetiku prekladu. Kniha *Preklad a výraz* však ako celok inklinuje k historickej poetike, keďže v nej najviac priestoru zaberá analýza prekladateľských metód najvýznamnejších slovenských prekladateľov z obdobia 19. storočia.

Popovič v *Poetike umeleckého prekladu* na dôkaz toho, že sa interný vývin pre-

kladu kríži práve s historickou poetikou, uvádza výskumný model k dejinám prekladu vypracovaný pre potreby kolektívnej výskumnej úlohy dejiny slovenského prekladu riešenej v Ústave svetovej literatúry a jazykov SAV (ÚSLJ SAV) začiatkom 70. rokov. Podľa tohto modelu treba pri práci na dejinách prekladu venovať pozornosť hneď šiestim čiastkovým témam: 1. prípravným prácam k dejinám prekladateľstva; 2. praxeológii prekladu; 3. vývinu prekladateľských metód; 4. úlohe prekladu v literárnom vývine; 5. funkcii prekladu v literárnom živote; 6. typológii slovenského prekladu jednotlivých období v porovnaní s inými literatúrami (Popovič 1971b, 139 – 140). Práca na každej z týchto tém pritom predpokladá riešenie ďalších čiastkových úloh. Napríklad vývin prekladateľských metód by sa mal sledovať podľa jednotlivých období, pričom treba venovať pozornosť aj imanentnej, aj sformulovanej poetike prekladu.

Názov Popovičovej knihy *Poetika umeleckého prekladu. Proces a text* je identický s formuláciou úlohy „Poetika prekladu. (Proces a text.) Vzťah originál ↔ preklad“ prítomnou v tomto modeli. Ak však nahliadneme do knihy, zistíme, že sa nezaobera dejinami prekladu, ale teóriou prekladateľského procesu a prekladového textu. „Teória prekladu sa usiluje opísať prekladateľovu cestu, vyznačkovat' ju, opatrit' adekvátnymi signálmi i návěstiami“ a zároveň poskytnúť prekladateľovi „reč pojmov“, aby mal „nástroj na lapidárnejšie, výstižnejšie vyjadrenie nazhromaždených skúseností“ (9 – 10). Kniha *Teória umeleckého prekladu. Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*, ako druhé vydanie *Poetiky umeleckého prekladu*, v tomto úsilí nepoľavuje, prehľad základných stránok prekladového textu a jeho komunikačných situácií dopĺňa a rozširuje, a to najmä vzhľadom na pozíciu prekladu medzi inými textami a na jeho metakomunikačný kontext. Popovič totiž v istej chvíli dospel k záveru, že preklad je výsledkom štylistického modelovania prototextu jeho prekladovým metatextom a že ho možno považovať za modelový príklad nadväzovania medzi textami. Z interných vydavateľských posudkov J. Ferencíka a J. Paštéku, ktoré sa zachovali v jeho pozostalosti, vyplýva, že druhé vydanie *Poetiky umeleckého prekladu* malo vyjsť pod názvom *Preklad, text, metatext*. Paštéka však navrhol tento názov ako málo atraktívny zmeniť a Popovičov strojopisný rukopis ako „málo starostlivo pripravený“ dopracovať.

Pokiaľ ide o dejiny prekladu, Popovič mal v úmysle pokračovať v ich skúmaní, a to práve pod hlavičkou „historická poetika a preklad“. Tento svoj úmysel však nakoniec nerealizoval, no k metodologickým otázkam dejín prekladu sa zavše vracal. Aj preto má jeho teória prekladu literárnohistorický rámec. Roku 1967 prispel do bloku materiálov venovaných pamiatke J. Levého (1926 – 1967) v 5. čísle časopisu *Slovenské pohľady* článkom *Preklad ako literárnohistorický problém*, ktorý o rok neskôr uverejnil v medzinárodnom prekladateľskom časopise *Babel* v anglickom preklade pod názvom *Translation Analysis and Literary History. A Slovak Approach to the Problem* (1968). Roku 1982 sa zasa v prvom čísle časopisu *Československá rusistika* pripomenul článkom *Preklad v literárnohistorickom procese*, ktorý napísal v spolupráci s F. Kolim.

Od druhej polovice 60. rokov pracoval Popovič paralelne na dvoch pracoviskách – v ÚSLJ SAV v Bratislave a v KLK PF v Nitre – a angažoval sa v dvoch vedných odbo-

roch – v bratislavskom ústave v teórii a dejinách umeleckého prekladu (spočiatku aj vo výskume slovensko-maďarských literárnych vzťahov) a v nitrianskom kabinete zasa v teórii literatúry. Hlavným poslaním ÚSLJ bol výskum slovanských, román-ských a germánskych literatúr, ako aj maďarskej literatúry, a to vo vzťahu k sloven-skej literatúre. Medzi jeho pracovníkmi spočiatku neboli žiadni špecialisti na sloven-sko-maďarské literárne vzťahy. Preto boli ich skúmaním poverení rusisti A. Popovič a R. Chmel. Popovič sa však na rozdiel od Chmela, dnes uznávaného hungarológa, postupne prestal o túto problematiku zaujímať. Kontakty, ktoré medzitým stihol nad-viazať s maďarskou literárnou vedou, však mohli zaväziť, keď sa rozhodovalo o tom, kto z československých literárnych vedcov bude členom oficiálnej delegácie socialis-tických krajín na VII. svetovom kongrese Medzinárodnej asociácie literárnej kompa-ratistiky (ICLA), konanom v auguste 1973 v kanadských mestách Ottawa a Montreal. Formovanie a program delegácie sa totiž konalo v rézii maďarských literárnych kom-paratistov na čele s I. Sótérom, ktorí nakoniec dosiahli, že VIII. kongres ICLA sa roku 1976 uskutočnil práve v Budapešti.

Popovič bol v Kanade zvolený za člena Výkonného výboru ICLA. Keď roku 1975 zasadal tento výbor u nás v Budmericiach, prišiel s iniciatívou založiť Komisiu pre históriu a teóriu prekladu pri ICLA. Návrh, aby táto komisia sídlila na Slovensku, však vraj prišiel zo strany Medzinárodnej federácie prekladateľov (FIT), konkrétne od jej vtedajšieho viceprezidenta, maďarského literárneho vedca a prekladateľa Gy. Radóa (Koukolová 1977, 77). Novozaložená komisia usporiadala hneď počas buda-peštianskeho kongresu kolokvium o problémoch teórie prekladu.

Účasť na VII. svetovom kongrese ICLA v Kanade však Popovičovi priniesla aj pozvanie na trojmesačný pobyt od vedúceho Katedry porovnávacej literárnej vedy Albertskej univerzity v Edmontone M. V. Dimiča. Tento pobyt sa mu v letnom semestri 1976 podarilo úspešne absolvovať. Ako učebnú pomôcku pre svojich stu-dentov vtedy zostavil *Dictionary for the Analysis of Literary Translation*.

Popovič sa v Nitre ocitol prvýkrát roku 1965. Ako tajomník Slovenskej literárno-vednej spoločnosti pri SAV, lebo aj ním v rokoch 1964 – 1967 bol, sem prišiel pomôcť so zakladaním jej regionálnej pobočky. Na miestnej PF vtedy stretol začínajúcich, ale ambiciózných literárnych vedcov, ktorí práve hľadali tému pre svoj výskum. Roku 1966, keď tu začal na katedre slovenského jazyka a literatúry vyučovať teóriu litera-túry, sa k nim pripojil a zakrátko medzi nich priviedol aj F. Mika.

Keď sa Popovič a Miko s nitrianskymi učiteľmi slovenskej literatúry na čele s J. Kopálom a P. Plutkom dohodli, že spoločne zorganizujú vedecký seminár o inter-pretácii umeleckého textu, Popovič priviedol do Nitry aj poľských teoretikov litera-túry zo skupiny J. Sławińskiego. Roku 1966 bol na študijnom pobyte na Varšavskej univerzite, a teda vedel, že už majú skúsenosti s interpretáciou literárneho diela a že sa práve začínajú zaoberať sociológiou literárnej komunikácie, najmä však úlohou, ktorú v nej plní čitateľ ako adresát i príjemca diela. Z pojmov komunikácia > recepcia > interpretácia umeleckého textu sa stali kľúčové pojmy v Nitre uplatňovanej literár-novednej metodológii.

Seminár o interpretácii umeleckého textu, ktorý sa v Nitre uskutočnil v septem-bri 1967, skončil úspechom. Ten posmelil jeho organizátorov, aby na účely svojej

výskumnej činnosti zriadili KLK ako jej koordinačné centrum. „Gratulujem Ti k úspechu, lebo kabinet bola Tvoja myšlienka“, píše Miko Popovičovi v liste z 19. júna 1968, reagujúc na skutočnosť, že vedenie PF v Nitre schválilo zriadenie kabinetu.

Bádateľsky najplodnejším obdobím v histórii KLK boli roky 1971 – 1975, keď sa na jeho pôde riešila výskumná úloha Teória textu a literárneho vývinu. Riešiteľský kolektív tejto úlohy pod Mikovým a Popovičovým vedením vtedy rozpracoval teóriu textu (ako jadro teórie literárnej komunikácie) a na jej základe rozvinul metodiku interpretácie umeleckého textu. Podal pritom taký sústredený bádateľský výkon, že si za to vyslúžil označenie Nitrianska škola.

Jednou z čiastkových otázok, ktoré sa pri tvorbe teórie textu riešili, bola aj otázka špecifickosti literatúry, jej „literárnosti“. Podľa Mika sa dá špecifickosť literárnych textov pochopiť len tak, že sa bude brať ohľad aj na osobitosť neliterárnych textov a na fakt, že literárne a neliterárne texty majú isté prvky spoločné (1973, 14 – 15). Popovič si v súlade s touto Mikovou tézou začal klásť otázku, v čom spočíva špecifickosť prekladového textu. A prišiel s odpoveďou, že špecifickosť prekladového textu sa zakladá na skutočnosti, že je späť s textom originálu, ktorý je jeho predlohou, tzn. že je jeho metatextom.

Popovič rozpracoval svoju teóriu metatextu na základe opisu vzťahov medzi textami, ktorý na pôde teórie umeleckého prekladu urobil holandský prekladateľ a teoretik prekladu s americkými koreňmi James S. Holmes (1924 – 1986). Holmes vychádzajúc zo svojej vlastnej prekladateľskej skúsenosti, rozlišoval medzi tvorivou literatúrou a tzv. metaliteratúrou: kým tvorivá literatúra (poézia, próza a dráma) používa jazyk, aby formulovala určité sudy o veciach, situáciách a citoch, ktoré sú spravidla mimojazykové, metaliteratúra používa jazyk, aby komunikovala o literatúre samej. „Literárna kritika a výklad sú zjavnými príkladmi takej metaliteratúry, ale je ňou aj literárny preklad. Báseň chápaná ako preklad nejakej básne do iného jazyka, ktorú ako jeden typ metaliteratúry možno nazvať metabásňou, je z tohto hľadiska zásadne iným druhom objektu než báseň, z ktorej sa odvodzuje“ (1970, 8).

Popovič tento Holmesov poznatok vzťahol na preklad „vôbec“, neberúc ohľad na žánrovú povahu prekladaného textu: prekladový text je špecifický tým, že v pomere k originálu (ako prototextu) je to druhotný, od neho odvodený text – metatext, ktorý je komunikovaný v druhotnej, odvodenej komunikácii, čiže v tzv. metakomunikácii (Popovič 1972, 49). Zároveň vyzdvihol preklad ako modelový príklad nadväzovania medzi textami (Popovič 1973a, 173 – 176). Metatextami sú všetky druhy textov, ktoré sa – rovnako ako preklad – vyznačujú tým, že predpokladom ich existencie je iný text, prototext (čo je napríklad aj prípad paródie a pod.). K nemu majú, ako výsledok jeho textotvorných transformácií, modelujúci, znakový vzťah. Tento vzťah sa prejavuje ako výrazový posun.

Popovič o jednotlivých typoch metakomunikačných činností začal pojednávať už v *Poetike umeleckého prekladu* uvažujúc o preklade v jeho metakomunikačnom, modifikačno-reprodukčnom kontexte (1971b, 35 – 40). Následne začal rozpracúvať svoju teóriu metatextov a medzitextového nadväzovania v oblasti pôvodnej, neprekladovej literatúry. Prvú verziu teórie metatextov uverejnil časopisecky roku 1973 pod názvom

Text a metatext. Typológia medzitekstových vzťahov ako predmet umenovedných výskumov (1973b, 347 – 373). Napokon metatexty identifikoval celkom v štyroch oblastiach literatúry, ktoré sú doménami literárnej komparatistiky (autorské metatexty), historickej poetiky (metatexty literárneho vývinu a tradície), literárnej sociológie (metatexty literárneho vzdelania, resp. literárnej kultúry) a samozrejme, aj samotnej teórie umeleckého prekladu (charakter metatextu totiž nemá iba prekladový text ako celok, ale aj rozličné textové realizácie prekladu: doslovný preklad, zjednodušujúci preklad, adekvátny preklad atď.).

Tým, že Popovič používal pojem metatext na označenie rozličných druhov textových transformácií, ku ktorým dochádza pri manipulácii s prototextom, vyvolával v odbornej verejnosti otázky, pochybnosti, ba až animozity. V rámci prehodnocovania jeho teórie prekladu, s ktorým sa v slovenskej translatológii začalo začiatkom 90. rokov, bolo jeho chápanie prekladu ako metatextu odmietnuté ako neadekvátne. Napríklad Ján Vilikovský v tejto súvislosti reagoval takto:

V súčasnosti si uvedomujeme, že pozitívne impulzy tejto teórie sa vyčerpali a pod vplyvom nového vývoja vnímame aj jej nedostatky. Vyčíta sa jej eklektickosť (neorganické vnášanie komunikačnej teórie) a prílišné uprednostňovanie aspektu jazykového pred súvislosťami kultúrno-estetickými. A kritizuje sa aj používanie termínov „prototext“ a „metatext“ ako synonymým výrazov „originál“ a „preklad“, keďže uznávaný termín metatext je „text o texte“, kým preklad je novým textom pôvodným. Popovičovou zásluhou zostane rozpracovanie teórie (výrazových) posunov a skutočnosť, že na preklad sa definitívne prestalo nazeráť ako na kópiu, ale traktuje sa ako príklad literárneho nadväzovania, ďalší člen variantnej reťaze textov (2007, 416 – 417).

Česko-kanadský teoretik literatúry Lubomír Doležel, ktorý na základe Popovičovej teórie metatextu sformuloval svoju teóriu literárnej transdukcie rozlišujúcej medzi kritickou recepciou a literárnou adaptáciou ako dvomi základnými spôsobmi, ktorými sa transdukcia uskutočňuje, dokonca Popovičovi vyčítal, že v teórii metatextu sa nehlási k podnetom, ktoré má od Levého a Pražskej školy. „Nejvíce instruktivním druhem adaptace je literární překlad. Proto nepřekvapuje, že Levý formuloval myšlenku literární transdukce v průběhu svého výzkumu věnovaného teorii překladu“ (2000, 189). Prekvapením však nemôže byť ani fakt, že si Popovič dovolil podnety k svojej teórii metatextov čerpať z iného zdroja, než sú Levého práce, aj keď ich určite dobre poznal.

Bol to Levý, kto ho roku 1966 zoznámil s Holmesom vo fínskom Lahti počas V. svetového kongresu FIT. V Lahti delegácia československých prekladateľov navrhla, aby sa ďalší kongres, ktorý sa mal konať roku 1969, uskutočnil v Prahe, a aby kongresu predchádzala konferencia, ktorá by sa konala v Bratislave. Tá sa nakoniec uskutočnila v máji 1968 pod názvom Preklad ako umenie. Za jej organizáciu i obsahovú náplň zodpovedala Prekladateľská sekcia ZSS. V tom čase bol jej predsedom J. Kot, podpredsedom A. Popovič. Obsahové zameranie konferencie na problémy hodnoty v umeleckom preklade, na otázky významu a štýlu v preklade a na preklad ako umenie interpretácie umeleckého textu vychádzalo z jeho návrhu (Koukolová 1977, 81). Popovič na konferencii vystúpil s referátom *Pojem „výrazový posun“ v analýze prekladu*, v ktorom vychádzal z Mikovho referátu *Teória výrazu a preklad*. Pre oboch to

bola jedinečná príležitosť predstaviť svoju štylisticko-komunikačnú koncepciu pred medzinárodným publikom.

Väčšina zo 150 účastníkov konferencie pochádzala z Československa a zo socialistických štátov, medzi tými, čo prišli zo Západu, bol však aj J. S. Holmes. Práve s ním sa Popovič dohodol, že z konferenčných materiálov zostavia zborník, ktorý by dokumentoval v tom čase narastajúci záujem o problémy umeleckého prekladu vo východnej Európe. Jediným autorom zborníka pochádzajúcim zo západnej časti kontinentu bol práve Holmes, ktorý sa stal aj jeho editorom, keďže hlavným vydavateľom zborníka *The Nature of Translation: Essays on the Theory and Practice of Literary Translation* (1970) bolo medzinárodné vydavateľstvo Mouton. Popovič bol jedným z dvoch koeditorov, tým druhým bol F. de Haan, Holmesov asistent na Oddelení teórie prekladu v Seminári pre všeobecnú a porovnávaciu literárnu vedu na Univerzite v Amsterdame. V súvislosti s redakčnými prácami na zborníku Popovič strávil na jar 1969 tri mesiace v Holandsku. Z článku, ktorý publikoval v *Romboide*, vyplýva, že sa domov vrátil s odhodlaním pokračovať v spolupráci s holandskými a belgickými literárnymi vedcami i s ambíciou robiť vedu na svetovej úrovni (1969, 32). Napokon, Popovič s Holmesom sa rozhodli, že spoločne budú vydávať medzinárodný časopis Targum, venovaný teoretickým otázkam umeleckého prekladu. Kým však vybavili všetky povolenia a zozbierali doň prvé príspevky, vydavateľstvo Mouton, s ktorým sa na jeho vydávaní dohodli, začalo mať ekonomické problémy a od dohody odstúpilo.

V Popovičovej pozostalosti sa nachádza pätnásť listov, ktoré mu Holmes napísal v rozmedzí rokov 1967 – 1972. Prvý z nich pochádza z 31. januára 1967 a obsahuje Holmesovu reakciu na správu o skone J. Levého, adresu redakcie časopisu *Babel*, v ktorom chcel Popovič publikovať, a Holmesovu ponuku, že urobí jazykovú korektúru jeho textu, ak bude napísaný v angličtine. Posledným z tohto súboru je list, napísaný niekedy pred 1. augustom 1972, čo je dátum, do ktorého mal Holmes zaslať text svojho referátu organizátorom medzinárodnej konferencie o všeobecnej a aplikovanej lingvistiky, ktorá sa konala v dňoch 21. – 26. augusta 1972 v Kodani.

„Píšem na kodanskú konferenciu referát *The Name and Nature of Translation Studies*, ktorého cieľom je vymedziť pole translitológie ako disciplíny. Je to dosť elementárne, ale dúfam, že to vyčistí niektoré terminologické konfúzie; hádam by tento text mohol poslúžiť ako podklad pre diskusiu,“¹ napísal Holmes Popovičovi s príslubom, že mu kópiu referátu dá k dispozícii, keď sa onedlho stretnú v Londýne (kedy a načo tam Popovič bol, sme nezistili).

Inak vo väčšine zachovaných listov Holmes konzultuje s Popovičom redakčné zásahy do príspevkov zahrnutých do zborníka *The Nature of Translation*, resp. koncepciu časopisu Targum. Z niektorých však vyplýva, že bol v písomnom styku aj s F. Mikom. Zrejme spolu riešili „angličtinu“ Mikových kníh *The Generative Structure of the Slovak Sentence. Adverbials a Style, Literature, Communication*, pripravovaných na vydanie začiatkom 70. rokov vo vydavateľstve Mouton. Holmes bol jazykovým redaktorom oboch publikácií. Kým však prvá z nich v Moutone roku 1972 aj vyšla, druhú knihu vydalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo roku 1978.

V súvislosti s bratislavskou konferenciou FIT treba ešte povedať, že toto medzinárodné združenie zjednocuje stavovské organizácie aktívnych prekladateľov. Hoci sa

Popovič nikdy nevenoval prekladateľskej činnosti, angažoval sa aj v slovenských prekladateľských organizáciách, najvýraznejšie od roku 1972 ako podpredseda Komisie pre umelecký preklad pri Slovenskom literárnom fonde (SLF; jej predsedom bol J. Ferencík) a zároveň sa podieľal aj na činnosti FIT, prinajmenšom tiež ako člen jeho Komisie pre umelecký preklad.

Popovič s Mikom sa však spoločne neangažovali iba v Nitre, ale aj v bratislavskej pobočke Univerzity 17. novembra (USN), ktorá do roku 1969 sídlila iba v Prahe. Svoje účinkovanie na USN začali vypracovaním koncepcie štúdia v Inštitúte prekladateľstva a tlmočníctva, v ktorej počítali s rozšírením štúdia prekladateľstva aj o štúdium umeleckého prekladu (v Prahe sa dal študovať iba odborný preklad), ako aj s predĺžením štúdia na päť rokov (v Prahe štúdium trvalo iba štyri roky). Vo veci týchto inovácií sa však dostali do sporu s pražským vedením USN, a tak ešte pred otvorením bratislavskej pobočky rezignovali na vedúce funkcie, do ktorých už boli ustanovení (Švagrovský 2006, 9). Miko po odchode z USN pracoval v ÚSLJ SAV, kde sa venoval výskumu hovorovosti v prekladoch slovenskej, českej a poľskej literatúry. Výsledky svojho bádania zhrnul v knihe *Štýlové konfrontácie. Kapitoly z porovnávacej stylistiky* (1976).

Popovič zostal učiť na USN externe. Keď bola roku 1974 zrušená, prešiel na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského, kde sa usiloval o zriadenie Kabinetu vedy o preklade, no nepodarilo sa mu to. Zriadené bolo iba Oddelenie teórie prekladu a tlmočenia (OTPT) pri katedre ruského jazyka a literatúry, ktorého úlohou bolo zabezpečovať slovakistickú a všeobecnú teoretickú prípravu študentov prekladateľsko-tlmočnickeho štúdia. Na tomto oddelení okrem Popoviča pracovali J. Mlacek, D. Pallová, J. Rakšányiová, A. Keníž a B. Hochel. Mnohé z disciplín, s ktorých vyučovaním ako nováčikovia začínali, museli fakticky aj založiť. Alojz Keníž spomína, že ho Popovič ako študenta končiaceho ročníka štúdia prekladateľstva vyzval, aby vypracoval diplomovú prácu z teórie tlmočenia (Djovčoš – Kubuš 2013, 7). Na jej základe potom zostavil *Úvod do komunikačnej teórie tlmočenia* (1980), vôbec prvé slovenské učebné texty z tlmočníctva. Jediným spoločným vedeckým podujatím pracovníkov OTPT bola konferencia o preklade textov filozofickej literatúry, ktorú dokumentuje zborník *Preklad spoločenskovedných textov* (1978). Roku 1980 Anton Popovič vážne ochorel, a keď roku 1984 zomrel, OTPT bolo zrušené.

Organizačným centrom prekladateľského výskumu na Slovensku sa stal nitriansky kabinet. Roku 1972 sa v Nitre uskutočnila vôbec prvá celoštátna vedecká konferencia o problémoch odborného prekladu a tlmočenia. Na účely konferencie roku 1972 vyšli Mikov *Malý výkladový slovník výrazovej sústavy* (v slovenskej a nemeckej verzii) a *Čítanka z teórie prekladu* prinášajúca prvý slovenský výber z prác zahraničných autorov. Jej zostavovateľom bol Popovič. Konferenčný zborník *Preklad odborného textu* však vyšiel až roku 1977.

V rokoch 1975 – 1980 sa v Nitre uskutočnilo šesť ročníkov Letnej školy interpretácie originálneho a prekladového textu, ktoré KLK organizoval v spolupráci s Komisiou pre umelecký preklad a neskôr i Komisiou pre odborný preklad SLF pre prekladateľov a vydavateľských pracovníkov. Vzdelávanie počas nich prebiehalo formou spoločných teoretických prednášok, ktoré dopĺňali praktické cvičenia vo viace-

rých seminárnych skupinách. Spočiatku bola ich témou kritika umeleckého prekladu, postupne sa však obsahová náplň diferencovala a letné školy začali mať tri oddelenia zamerané na umelecký preklad, odborný preklad a tlmočenie a tie sa každý rok zaoberali inou problematikou. Tomu každoročne zodpovedalo aj zloženie zboru prednášateľov, aj keď jeho jadro tvorili Popovičovi najbližší spolupracovníci. Postupne rástol aj počet účastníkov letných škôl. Najviac – deväťdesiat – ich bolo roku 1979, keď do Nitry po prvýkrát prišli aj českí prekladatelia. Roku 1980 na letnú školu zavítali členovia Výkonnej rady FIT, ktorá začiatkom septembra toho roka zasadala v Bratislave. Delegáciu viedla predsedníčka rady A. Lilova.

V Nitre sídlila v rokoch 1976 – 1982 kancelária Komisie pre históriu a teóriu prekladu pri ICLA. Predsedom komisie bol A. Popovič, jeho tajomníkmi I. Dénes (Slovensko) a R. van den Broeck (Belgicko). Členmi komisie boli B. Alexieva (Bulharsko), P. Chavy (Kanada), M. V. Dimić (Kanada), I. Even-Zohar (Izrael), H. Frenz (USA), J. S. Holmes (Holandsko), J. Janičijević (Juhoslávia), J. Lambert (Holandsko), A. Lefevre (Belgicko), Gy. Radó (Maďarsko), M. Gaddis Rose (USA), A.-M. Rousseau (Francúzsko), J. Świąch (Poľsko), P. M. Toper (Sovietsky zväz). Komisia usporiadala tri vedecké podujatia: kolokvium *O problémoch teórie prekladu* počas VII. kongresu ICLA v Budapešti (1976); kolokvium v rámci VIII. kongresu ICLA v Innsbrucku (1979, téma neznáma); kolokvium *Prekladová literatúra a medziliterárna komunikácia* v Antverpách na univerzite, na ktorej pôsobil R. van den Broeck (1980).

Popovič absolvoval množstvo pracovných ciest do zahraničia. Bolo ich toľko, že ich zoznam sa už dodatočne nedá zostaviť. Zahraniční bádatelia však často prichádzali aj do Nitry na vedecké podujatia KLK. V septembri 1969 sa tu napríklad konalo vedecké sympóziu Kontexty literárneho diela. Okrem referátov domácich účastníkov (Miko, Popovič, Šmatlák, Bagin, Plutko, Knotek) odzneli aj referáty E. Balcerzana, J. Śławińskiego, M. Głowińskiego z Poľska a J. S. Holmesa, E. Kerckhoff, T. van Dijkstra z Holandska. Materiály z tohto sympózia mali byť uverejnené v zborníku *Text and Contexts*. Malo ho vydať vydavateľstvo Mouton, jeho editorom mal byť J. S. Holmes. V oficiálnom liste z 31. januára 1970 vedenie KLK Holmesa informuje, že mu práve posíla preložené príspevky svojich pracovníkov, dúfajúc, že Mouton svoje rozhodnutie zborník vydať nezmení, a dodáva, že poľskí kolegovia sú pripravení zorganizovať vo Varšave sympóziu Kontexty literárneho diela 2. Vydavateľstvo Mouton však zborník nevydalo, v Poľsku sa ďalšie spoločné sympóziu nekonalo a nádej na sústavnejšiu medzinárodnú spoluprácu sa vytratila.

V priebehu 60. rokov sa československá spoločnosť postupne otvárala voči svetu smerom na Západ i Východ, v priebehu 70. rokov sa počas normalizácie, naopak, oboma smermi uzatvárala. Popovič aj za takýchto okolností udržiaval kontakt so spolupracovníkmi na Západe, a to najmä účasťou na vedeckých podujatiach organizovaných v tejto časti sveta, aj keď sa nezúčastnil žiadnej z troch konferencií, ktoré usporiadali Holmesovi a jeho priatelia translatológovia z Holandska, Belgicka a Izraela. Všetkých troch sa zrejme zúčastnil van den Broeck. Ten v úvode k súbornému knižnému vydaniu Holmesových štúdií *Translated!*, ktoré zostavil, konštatuje:

Po prvý raz som mal šťastie stretnúť sa s Holmesom roku 1968 počas medzinárodnej konferencie o všeobecnej a aplikovanej lingvistike v Antverpách. Prostredníctvom neho som roku 1969² stretol slovenského teoretika prekladu Antona Popoviča, ktorý bol na pracovnej návšteve v Amsterdame. O niekoľko rokov neskôr na Holmesovo pozvanie strávil nejaký čas v Amsterdame Itamar Even-Zohar (Tel Aviv). Z týchto kontaktov sa zrodila plodná spolupráca, ktorá priniesla viditeľné výsledky. Boli nimi najmä tri po sebe nasledujúce medzinárodné kolokviá v Leuvene (1976), Tel Avive (1978) a Antverpách (1980). A hoci Holmes nebol organizátorom týchto vedeckých stretnutí najvyššej úrovne, určite k nim prispel nápadmi, skúsenosťami a radami. Skupina teoretikov prekladu z okruhu Amsterdam – Antverpy – Leuven – Nitra – Tel Aviv, ktorá sa postupne stávala čoraz viac medzinárodne uznávanou, mohla o sebe s určitou hrdosťou hovoriť, že sú Holmesovi potomci (1988, 4).

Do Holmesovej skupiny okrem R. van den Broecka, A. Popoviča a I. Even-Zohara patrili aj A. Lefevere, J. Lambert a G. Toury – a iste aj ďalší, ale s tými, ktorých sme menovali, bol Popovič v písomnom kontakte. V jeho pozostalosti možno nájsť nejaký ten list od každého z nich.

Začiatkom 70. rokov sa Popovič usiloval v Nitre rozvinúť prekladateľský výskum a zapojiť doň najmä mladých učiteľov cudzích jazykov, ktorí mali k problematike prekladu blízko. Do výskumu sa však nakoniec zapojili iba anglisti I. Dénes a E. Preložníková. Neskôr k nim pribudol ešte germanista F. Koli, ktorý skúmal preklad v špecifickom kontexte školského literárneho vzdelávania. Príležitostne sa prekladom zaoberali aj niektorí nitrianski literárni vedci (napríklad P. Liba). Keď v auguste 1982 šiel Popovič do New Yorku, kde sa konal X. svetový kongres ICLA, niesol so sebou aj útlu publikáciu *Translation in the Literary Process*, ktorá propaguje jeho koncepciu umeleckého prekladu a poznatky, ku ktorým v súlade s ňou dospeli nitrianski translatológovia. (V publikácii sa nachádza aj stať belgického teoretika prekladu pôsobiaceho v USA A. Lefevera *Translated Literature in the Study of Literature*.)

Posledným publikačným podujatím, ktoré Popovič stihol pred svojím predčasným skonom zorganizovať, bola príprava výkladového slovníka translatologických pojmov *Originál/preklad. Interpretáčnā terminolōgia* (1983). Heslá do tohto slovníka vypracovalo 16 autorov a autoriek z Nitry: F. Miko, P. Liba, J. Kopál, P. Zajac, T. Žilka, V. Obert, M. Valentová; Bratislavy: J. Mlacek, J. Vilikovský, A. Keníž, B. Hochel, K. Bednárová; Brna: E. Horová a Prahy: Z. Mathauser, M. Kubínová, a samozrejme, A. Popovič, ktorý vymyslel koncepciu slovníka a vytvoril aj najviac hesiel (nielen o preklade, ale aj o origináli). Väčšina autorov však do slovníka prispela iba symbolicky, jedným-dvoma heslami, ba mnohí z nich sa problematikou prekladu nikdy ani nezaoberali, vo svojom osobnom výskume sa programovo orientovali len na umelecký text. Slovník *Originál/preklad* je ale zostavený tak, že poskytuje nástroje na interpretáciu oboch štruktúr – originálu a prekladu. Vďaka tomu sa mu darí prekračovať úzko filologický rámec opisu prekladu, ktorý sa zameriava len na poznanie vzťahu medzi originálom a prekladom a zanedbáva poznanie samého originálu (Popovič a kol. 1983, 8). Preklad sa napokon vždy začína interpretáciou originálneho textu.

Slovník *Originál/preklad* však nie je návodom na prekladanie, hoci je „informáciou o všetkom, čo už prekladatelia na ceste za umeleckým prekladom absolvovali a aké problémy musia riešiť z hľadiska komunikačnej estetiky“ (9). Ide o informáciu,

ktorá môže rovnako dobre poslúžiť prekladateľom aj teoretikom prekladu. Táto publikácia totiž prispieva k šíreniu a štandardizácii pojmov komunikačnej teórie prekladu. Význam slovníka pre slovenskú translatológiu však znásobuje skutočnosť, že pri jeho tvorbe došlo k obsahovému i formálnemu zjednoteniu jazyka členov jeho autorského kolektívu i jazyka jeho používateľov. Spoločná terminológia, spoločná metodológia, distribúcia problémových okruhov medzi členov výskumného kolektívu, resp. tímu autorov, ako aj jeho jednotné vedenie, to všetko sú znaky vedeckej školy – v našom prípade znaky Popovičovej translatologickej školy, ktorá sa utvárala v rámci nitrianskej literárnovednej školy ako jej špecifický subsystem, no zároveň sa z tohto rámca – na vlastnej pôde prekladu – vyčleňovala ako autonómny fenomén.

Zostavením slovníka *Originál/preklad. Interpretačná terminológia*, sa, žiaľ, Popovičove aktivity v oblasti prekladateľského výskumu skončili. V našej stati sme sa ich pokúsili zmapovať v celej ich roznohodnosti, aby sme pripomenuli, akú kvalitu majú základy, na ktorých postavil svoju translatologickú školu.

POZNÁMKY

- ¹ Úryvky z korešpondencie v anglickom jazyku v tejto štúdii preložila M. V.
- ² Informáciu o roku opravila podľa archívnych informácií M. V. V origináli stojí: “I myself had the good fortune to meet him for the first time in 1968 during the International Conference on General and Applied Linguistics at Antwerp. Through him I met, that same year, the Slovak translation scholar the late Anton Popovič, who was on an academic visit to Amsterdam. Some years later Itamar Even-Zohar (Tel Aviv) spent some time in Amsterdam at Holmes’s invitation.” Popovič nebol v Amsterdame roku 1968, ale až roku 1969.

LITERATÚRA

- Djovčoš, Martin – Martin Kubuš. 2013. Rozhovor s prekladateľom doc. Alojzom Kenížom, CSc. *Kritika prekladu* 1, 1: 7 – 24.
- Doležel, Lubomír. 2000. *Kapitoly z dějin strukturální poetiky: Od Aristotela k Pražské škole*. Prel. Bohumil Fořt. Brno: Host.
- Holmes, James S. 1970. Báseň a metabáseň. Prel. Zuzana Hegedüsová. *Romboid* 5, 5: 7 – 12.
- Hvišč, Jozef. 1968. Preklad ako výraz. *Mladá tvorba* 13, 9: 56 – 58.
- Hvišč, Jozef. 1969. Súčasný výskum prekladu v slovenskej literárnej vede. *Dialog* 12, 1: 109 – 118.
- Koukolová, Marie. 1977. *Prehľad činnosti prekladateľských organizácií na Slovensku od roku 1950*. Diplomová práca. Vedúci práce: Anton Popovič. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského.
- Miko, František. 1973. *Od epiky k lyrike. Štylistické prierezy literatúrou*. Bratislava: Tatran.
- Popovič, Anton. 1968. *Preklad a výraz*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- Popovič, Anton. 1969. Holandské spektrum. *Romboid* 3, 5: 29 – 32.
- Popovič, Anton. 1971a. Na úvod. *Slavica Slovaca* 6, 4: 293 – 294.
- Popovič, Anton. 1971b. *Poetika umeleckého prekladu. Proces a text*. Bratislava: Tatran.
- Popovič, Anton. 1972. Prekladateľský aspekt literárneho textu. In *Správa o výsledkoch prvej etapy čiastkovej úlohy štátneho programu základného výskumu VIII-7-1/15 Teória textu a literárneho vývinu (1971 – 1972)*, ed. František Miko, 46 – 51. Martin: Matica slovenská.
- Popovič, Anton. 1973a. Model literárnej komunikácie a preklad. In *Literárna komunikácia*, ed. Anton Popovič, 163 – 177. Martin: Matica slovenská.

- Popovič, Anton. 1973b. Text a metatext. Typológia medzitekstových vzťahov ako predmet umenovedných výskumov. *Slavica Slovaca* 8, 4: 347 – 373.
- Popovič, Anton. 1975. *Teória umeleckého prekladu. Aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran.
- Popovič, Anton. 1977. Súčasný stav teórie umeleckého prekladu. *Československá rusistika* 22, 5: 214 – 219.
- Popovič, Anton a kol. 1983. *Originál/preklad. Interpretáčnā terminológia*. Bratislava: Tatran.
- Šabík, Vincent. 1993. Veda ako štýl. Anton Popovič in memoriam. In *Metatext a preklad: Miscelaneā k nedožitým šesťdesiatym narodeninām Antona Popoviča*, ed. Mária Valentová, 24 – 29. Nitra: Vysokā škola pedagogická.
- Švagrovský, Štefan. 2006. Konceptia Inštitútu prekladateľstva a tlmočnĳctva na Univerzite 17. novembra v Bratislave (1970 – 1975). In *35 rokov vĳučby prekladateľstva a tlmočnĳctva na Slovensku. 1970 – 2005*, ed. Alojz Kenĳž, 9 – 14. Bratislava: Letra.
- Valentová, Mária. 2015. Pojmy text a metatext v koncepcii nitrianskej literárnovednej školy. In *Teória umeleckého a prekladového textu. Tradĳcie a inovácie*, 13 – 73. Nitra: Univerzita Konštantĳna Filozofa.
- Van den Broeck, Raymond. 1988. Introduction. In *James S. Holmes: Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, ed. Raymond van den Broeck, 1 – 5. Amsterdam: Rodopi.
- Vilĳkovský, Ján. 2007. Preklad, dielo, text. In *Teória umeleckého diela*, ed. Viera Žemberová, 403 – 434. Prešov: Prešovská univerzita.

Anton Popovič and the Nitra School of Translation

Anton Popovič. Slovak translation studies. Nitra School of Translation. Literary translation theory.

The aim of the article is a discussion of Anton Popovič (1933-1984) and his contribution to the foundation of Slovak translation studies as well as his work with the so-called Nitra School of Translation. The article traces his steps in creating the communicational stylistic theory of literary translation, as well as his activities within the Slovak translator's association, the International Federation of Translators (FIT) and the International Comparative Literature Association (ICLA). Last but not least, Popovič's work at the Nitra Cabinet of Literary Communication, which became the organizational centre of Slovak translation studies, is examined as well.

PhDr. Mária Valentová
Ústav literárnej a umeleckej komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantĳna Filozofa v Nitre
Štefánikova trieda 67
949 74 Nitra
Slovenská republika
mvalentova@ukf.sk